

DISCLOSURE OF ACCOUNTING POLICIES

door H. J. Reijn

Kort na elkaar zijn in Engeland en in de Verenigde Staten van Amerika publikaties verschenen met de gelijkkluidende titel „Disclosure of accounting policies”. In Engeland verscheen deze publikatie als Statement of standard accounting practice No. 2 van het Institute of Chartered Accountants in England and Wales (november 1971), in de V.S. als Opinion No. 22 van de Accounting Principles Board van het American Institute of Certified Public Accountants (april 1972).

Het komt mij nuttig voor de beide publikaties hieronder verkort weer te geven en daarna enkele kanttekeningen te maken.

Statement No. 2 (Engeland)

De door The Institute of Chartered Accountants in England and Wales uitgegeven Statement leidt tot twee conclusies (in de paragrafen 17 en 18):

- 1 Als bij de opstelling van financiële overzichten wordt afgeweken van de „fundamental accounting concepts”, dan dient daarvan mededeling te worden gedaan. Bij ontbreken van zodanige mededeling mag worden aangenomen dat ze in aanmerking zijn genomen.
- 2 De „accounting policies” welke zijn toegepast ten aanzien van posten die van *materieel* belang zijn voor de bepaling van het resultaat van het jaar en voor de weergave van de financiële positie dienen - als toelichting bij de financiële overzichten - te worden medegedeeld.

Deze twee conclusies dienen - met ingang van verslagperioden die op of na 1 januari 1972 beginnen - te worden behandeld als „standard accounting practice”.

In de voorafgaande paragrafen, verdeeld over twee hoofdstukken, worden de in de conclusies centraal gestelde begrippen besproken en toegelicht. Daarbij worden drie begrippen onderscheiden:

- „fundamental accounting concepts”,
- „accounting bases”
- „accounting policies”.

Onder „*fundamental accounting concepts*” verstaat de Statement de grondprincipes die ten grondslag liggen aan elk financieel overzicht van een onderneming. Zij zijn dermate algemeen aanvaard dat er geen reden is ze te vermelden bij de overzichten en dat de naleving ervan mag verondersteld worden tenzij anders is vermeld. Het zijn praktische regels, die aan wijziging en ontwikkeling onderhevig zijn. De Statement meent dat momenteel tot deze grondslagen moeten worden gerekend:

- het „*going concern-concept*”: uitgegaan wordt van continuatie van de onderneming;
- het „*accruals concept*”: vele transacties hebben gevolgen die zich over meerdere jaren uitstrekken, hetzij doordat kosten worden gemaakt waartegenover in latere jaren opbrengsten zullen worden verkregen, hetzij door-

dat inkomsten worden genoten waartegenover later te maken kosten staan. Het accruals concept betekent dat met elkaar samenhangende kosten en opbrengsten in dezelfde periode worden verantwoord; dat in de winst- en verliesrekening over een periode de gevolgen van de transacties in die periode tot uitdrukking worden gebracht, ongeacht of de opbrengst reeds werd geïnd resp. de kosten reeds werden betaald;

- het „*consistency concept*”: gelijksoortige posten worden op gelijksoortige wijze behandeld, zowel in de verslagperiode als in opeenvolgende verslagperiodes;
- het „*prudence concept*”: baten en winsten worden alleen in aanmerking genomen indien omtrent de realisatie ervan redelijke zekerheid bestaat; een voorziening wordt gevormd voor alle bekende kosten en verliezen ongeacht of het bedrag daarvan reeds vaststaat of geschat moet worden op grond van de beschikbare informatie.

„*Accounting bases*” zijn de methoden voor het toepassen van de „concepts” op financiële transacties en posten. Zij zijn veelvuldig en talrijk en er kunnen voor de behandeling van een post meerdere aanvaardbare methoden bestaan. Er moet dan een keuze gemaakt worden: uit de alternatieven moeten die methoden gekozen worden die geacht worden tot de beste weergave te leiden van resultaten en financiële positie van de betrokken onderneming. De gemaakte keuzen (welke de „*accounting policies*” van de onderneming vormen) beïnvloeden de getoonde resultaten en de getoonde financiële positie. Een goed oordeel daarover kan alleen worden gevormd indien mededeling wordt gedaan van de „*accounting policies*” waartoe de onderneming heeft besloten, zodat mededeling daarvan moet worden gezien als behorende tot een getrouwe weergave („*fair presentation*”).

De Statement richt zich met name op de verwerking van bepaalde posten in de winst- en verliesrekening: in hoeverre zij in de winst- en verliesrekening worden opgenomen dan wel in de balans worden opgenomen als toe te rekenen aan toekomstige perioden. De bepaling van het jaarresultaat hangt in vrijwel iedere onderneming in belangrijke mate af van de behandeling van dergelijke posten, waarvan de Statement een aantal voorbeelden noemt, o.m. de afschrijvingen op duurzame activa, research- en ontwikkelingskosten, onderhanden werk, overeenkomsten op lange termijn, huurkoop- en afbetalingstransacties, omrekening van vreemde valuta, consolidatiemethoden. De mededeling omtrent bestaan en wijze van behandeling van deze posten behoort tot de door de Statement voorgeschreven „disclosure”.

Opinion No. 22 (Amerika)

De Opinion No. 22 van de Accounting Principles Board (APB) van het American Institute of Certified Public Accountants begint met te memoreren dat, hoewel vele ondernemingen er reeds toe overgingen mededelingen te doen van haar bij de opstelling van financiële overzichten toegepaste „*accounting policies*” (zij het in sterk uiteenlopende vorm en omvang), dit bij de meeste ondernemingen niet het geval is. De APB heeft daarom bestudeerd of derge-

lijke mededelingen dienen te worden voorgeschreven.

Financiële overzichten - aldus de APB - zijn het resultaat van een proces waarbij de toepassing van algemeen aanvaarde beginselen (generally accepted accounting principles) met zich brengt de beoordeling van en de keuze uit alternatieve methoden, ondanks het feit dat het aantal alternatieven sterk is verminderd door de gezamenlijke inspanning van de beroepsorganisatie en van overheidsinstellingen. De door de verslaggevende onderneming als meest doelmatig beschouwde en derhalve toegepaste „accounting policies” kunnen de presentatie van resultaten en van de financiële positie in belangrijke mate beïnvloeden. De betekenis van financiële overzichten als basis voor het nemen van beslissingen hangt dan ook in belangrijke mate af van de kennis omtrent deze bij de opstelling ervan toegepaste methoden. Het krijgen van deze informatie is daardoor essentieel voor de gebruiker van de financiële overzichten en zij dient derhalve („as an integral part of the financial statements”) in de verslaggeving te worden opgenomen. De APB maakt een uitzondering voor niet door een accountant gecontroleerde tussentijdse overzichten, mits de onderneming haar „accounting policies” sinds het voorgaande jaareinde niet heeft gewijzigd.

Inhoud

De APB gaat vervolgens na wat de inhoud van de informatie dient te zijn en concludeert dat omschreven moeten worden de gevolgde „accounting principles”, die een wezenlijk effect op de verslaggeving hebben. Eén der leden van de APB (David Nerr) deed aantekenen dat de mededeling zonder meer van de gevolgde a.p. hem onvoldoende voorkomt. Hij meent dat waar alternatieve methoden bestaan, door deskundigen een standaardmethode moet worden bepaald en dat de gevolgen van afwijking daarvan moeten worden aangegeven „in order to measure the dollar impact on net income”. „In the absence of such alternatively derived net income figures he believes the user is not well served”.

De informatie dient met name gericht te zijn op de methoden van resultaatbepaling. De Opinion noemt een aantal voorbeelden van posten waaromtrent informatie van deze aard moet worden gegeven, waaronder afschrijvingsmethoden, waardering van voorraden, wijze van boeken van research- en ontwikkelingskosten, omrekening vreemde valuta, winstverantwoording op langjarige bouwcontracten.

Plaats

De mededelingen omtrent a.p. dienen niet te leiden tot dupliceringen van elders in de verslaglegging vermelde gegevens. Soms kan worden verwezen.

De APB meent dat het doelmatig is de mededelingen omtrent de a.p. te vermelden in een afzonderlijk hoofdstuk vóór de toelichtingen (Notes) bij de financiële overzichten (Summary of Significant Accounting Policies) of ze op te nemen als eerste punt van de Notes.

De voorschriften, opgenomen in Opinion nr. 22 dienen te worden gevolgd met ingang van boekjaren beginnende na 31 december 1971. Indien zij niet zijn gevolgd dient de accountant zulks in zijn verklaring te vermelden.

Kanttekeningen

- 1 De tendens van beide publikaties zal de Nederlandse lezer bekend voorkomen. Bepaalde art. 42a Wetboek van Koophandel reeds dat de balans en winst- en verliesrekening vergezeld moesten gaan, van „een toelichting, welke vermeldt naar welke maatstaf de onroerende zaken der vennootschap zijn gewaardeerd”, sinds de totstandkoming van de Wet op de jaarrekening van ondernemingen geldt dat een uiteenzetting omtrent „de grondslagen waarop de waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat berusten” in de (tot de jaarrekening behorende) toelichting moet worden opgenomen (art. 5). De wet geeft daarnaast ten aanzien van bepaalde categorieën posten van balans en winst- en verliesrekening nadere voorschriften omtrent te verstrekken specificaties en andere gegevens, die - indien niet in de balans of winst- en verliesrekening zelf opgenomen - eveneens in de toelichting een plaats moeten vinden. Het verdient overweging deze twee soorten informatie te scheiden en de door de wet vereiste toelichting te verdelen in een aantal onderdelen b.v.:
 - Grondslagen voor de waardering van activa en passiva
 - Nadere gegevens met betrekking tot posten van de balans
 - Grondslagen voor de bepaling van het resultaat
 - Nadere gegevens met betrekking tot posten van de winst- en verliesrekeningEen dergelijke systematiek - ook gesuggereerd in Opinion No. 22 - vergemakkelijkt het ongetwijfeld de lezer, zich een oordeel te vormen omtrent de gekozen grondslagen, zonder deze te moeten vergaren uit de vaak omvangrijke „nadere gegevens”.
- 2 Zoals bekend, is door de Wet op de jaarrekening een begrenzing van de toepasbare grondslagen slechts geschied in de vorm van een algemene clausule: de grondslagen moeten voldoen „aan normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd”. De Commissies Jaarverslaggeving van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden, van het Overlegorgaan Vakcentrales en van het Nederlands Instituut van Registeraccountants hebben zich gezet tot het inventariseren van gehanteerde grondslagen en het toetsen daarvan, hetgeen heeft geleid tot de publicatie van het „Voorontwerp van beschouwingen naar aanleiding van de wet op de jaarrekening van ondernemingen” in december 1971. Hoezeer deze gang van zaken ook lijkt op procedures in de V.S., er is een essentieel verschil: de Commissies geven „*Beschouwingen*”, daarmee te kennen gevende dat deze uitingen niet kunnen worden opgevat als voorschriften”. De Nederlandse accountant zal in elk concreet geval in beginsel een eigen oordeel moeten vormen of de door de onderneming gekozen grondslagen - naast goed weergegeven in de toelichting - als aanvaardbaar kunnen worden beschouwd om te voldoen aan de eis tot een goed inzicht te leiden omtrent vermogen en resultaat van de onderneming. Uitspraken van de APB - die de toelaatbaarheid van één of van meerdere methodieken kunnen inhouden - echter hebben een dermate bindend karakter, dat indien er door de onderneming van wordt afgeweken, hij erop moet toezien dat daarvan melding wordt gemaakt in de toelichting

(Notes) en - indien uitvoerbaar - van de gevolgen voor de financiële overzichten.

Buitendien: "Members of the Institute must assume the burden of justifying any such departures". De uitspraken van de APB vormen "authoritative written expressions of generally accepted accounting principles". Voorts dient bedacht te worden dat de APB een Instituutslichaam is, terwijl de „Beschouwingen” het gezamenlijk resultaat zijn van het bedrijfsleven en de organisatie van registeraccountants. Het stemt tot voldoening dat in de V.S. een ontwikkeling gaande is waardoor ook het bedrijfsleven een plaats zal vinden in de voorbereiding van bindende voorschriften.

- 3 Beide besproken publikaties schenken in hoofdzaak aandacht aan de grondslagen voor de bepaling van het resultaat. De in beide publikaties genoemde voorbeelden van onderwerpen, waaromtrent opening van zaken moet worden gegeven betreffen vrijwel alle de resultatenberekeningen. De grote mate van interdependentie tussen de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de grondslagen voor de bepaling van het resultaat komt daardoor m.i. onvoldoende tot uitdrukking.
- 4 Beide publikaties wijzen ook met nadruk op het belang van een goede, stelselmatig toegepaste methode van periodanafgrenzing voor kosten en opbrengsten. De Engelse publikatie noemt het toerekenen zelfs „the main difficulty in applying the fundamental accounting concepts”. Het verband tussen dit vraagstuk en de waarderingsgrondslagen voor activa en passiva wordt echter niet gememoreerd.
- 5 De Engelse publikatie bevat - zoals vermeld - een beschouwing over de grondbeginselen (basic concepts) die aan ieder financieel overzicht ten grondslag (behoren te) liggen. Er zijn in de loop der tijden vele beschouwingen over dit onderwerp gepleegd, en steeds weer bleken uiteenlopende meningen te bestaan omtrent wat als behorende tot zodanige grondslagen wordt gezien. Een uitgebreide studie over deze vraag - liefst in internationaal verband - zou èn voor practici èn voor meer beschouwelijk ingestelden tot waardevolle uitkomsten kunnen leiden.